

השלום מתחיל מבפנים

כדי ליצור שלום עולמי ולחבר בין שמים וארץ,
עלינו להתחיל מהרמוניה פנימית –
בין המוח ללב, ובין היצר הטוב לרע

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת כי תצא

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות
הרב יוסף וזוגתו מרת יעל
מיכאלשוילי
ומשפחתם יחיו

לזכות
חברי מערכת "Jewish Insights - תובנות לחיים"
מוקדש על ידי בית חב"ד בבלי - תל אביב

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים ויצירת קשר פנו באימייל: INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
למערכי שיעור נוספים בקרו באתר שלנו: WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישע' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי' במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025
by Shluchim Office International

בימינו מקובל אצל רבים לחשוב שהדרך הנכונה היא 'ללכת אחרי הלב', להקשיב לרגשות ולתחושות שלנו ולנהוג על פיהן. חסידות חב"ד גורסת אחרת ומלמדת את האדם ליצור גשר בין הלב לשכל, שהרגש יתנהל לפי הדרכת השכל. על כך ועוד בשיעור שלפנינו.

תוכן השיעור

א. התורה ניתנה לעשות שלום בעולם.....5

בפרשתנו מצווה התורה על דיני הנישואין (מקור 1). הנישואין קשורים קשר מהותי לתורה, שהרי הגמרא ממשילה את התורה לאישה (מקור 2), וכן האשה היא יסוד הבית, והיסוד הוא חזק כאשר הוא על פי הוראות התורה.

מהו החידוש של מתן תורה? חז"ל אומרים שהתורה ניתנה "לעשות שלום בעולם", שלום בין עליונים לתחתונים, בין הרוחני לגשמי.

גם לפני מתן תורה האבות קיימו את כל המצוות (מקור 3), אלא שהחידוש בהר סיני היה ביטול הגזירה שהפרידה בין הרוחני לגשמי "בני רומי לא ירדו לסוריה" (מקור 4). מכאן ואילך לא רק האדם המקיים את המצווה מתקדש, אלא גם החפץ הגשמי שבו נעשית המצווה – הוא עצמו נהפך לחפץ של קדושה. כך עור התפילין והמזוזה עצמם נעשים קדושים.

ההסבר הזה מיישב את הקושיה הבאה: כשמשה עלה למקום לקבל את התורה, תמחו המלאכים "מה לילוד אישה בינינו?", מה פתאום הם שאלו? הרי הם ידעו שהתורה מיועדת להינתן לבני ישראל? אלא שהם לא הבינו את עומק החידוש של מתן תורה: הם סברו שגם לאחר מתן תורה המצווה יישארו במעמד של פעולה רוחנית בלבד, כמו אצל האבות, בלי שהקדושה תחול על החפץ הגשמי. כשראו את משה, אדם גשמי, עולה למרום הם תמחו כיצד ייתכן שהגשמיות מתעלה לרוחניות? התשובה שניתנה להם הייתה שהתורה נועדה "לעשות שלום", לחבר בין עליונית ותחתונים, גשמיות ורוחניות, ולעשות מהם מציאות אחת של קדושה.

ב. שלום פנימי הוא המפתח לשלום עולמי.....8

כיצד נעשה השלום העולמי בין הגשמיות לרוחניות? בעשיית שלום באדם עצמו.

עליו לעשות שלום בין יצר הטוב ליצר הרע, כפי שאברהם עשה (מקור 5) כשרתם גם את כוחות הנפש הבהמית לקדושה.

כדי להגיע לכך יש לגשר תחילה בין השכל ללב. הרבי הרש"ב אמר לפרופסור נודע שזו תכלית של החסידות: ליצור גשר בין המוח ללב. (מקור 6). עיקרון יסודי בחב"ד הוא הרמוניה בין שניהם, כשהמוח

מנחה את הלב, והלב פועל מתוך הדרכת השכל, וכך חי האדם באיזון ובשלום פנימי ומסוגל למלא את שליחותו בעולם (מקור 6).

ההרמוניה הזאת מתבטאת גם ב**יחסים שבין בני אדם**: יש מי שעיקרם שכל, ויש שעיקרם לב ורגש. מצד השכל קיימות דרגות והחכמים עלולים להתנשא על הפשוטים. אך כאשר האם חי בהרמוניה בין שכלו למוחו, הוא מבין שמצד נקודת הלב כולם שווים. כשהאדם יוצר בעצמו שלום, ומחבר בין היצר טוב ליצר הרע, בין השכל ללב, ומתחבר גם עם הזולת, או אז הוא מחבר בין הרוחניות לגשמיות, ומביא שלום בעולם.

השיעור לפרשת כי תצא:

מ"רשימות", חוברת נ"ג, עמוד 164 והלאה (עם פיענוחי המו"ל)

א. התורה ניתנה לעשות שלום בעולם

פרשת כי תצא מיוחדת בכך שהיא כוללת את מספר המצוות הגדול ביותר ביחס לכל פרשה אחרת בתורה (שבעים וארבע מצוות). המצוות המופיעות בפרשה עוסקות בקשת רחבה של החיים היהודיים, וביניהן: דינים השייכים למלחמה; מסחר הוגן; דיני פסולי חיתון ודיני נישואין. בקשר לכך נלמד 'רשימה' של הרבי העוסקת בנישואין.

מקור 1 ספר דברים, פרק כ"ב, פסוק י"ד

לְתַלְמִיד עַמִּי כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְכָא אֵלֶיהָ...

הקשר בין חתונה לתורה

<< הרבי

לְתַלְמִיד עַמִּי כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְכָא אֵלֶיהָ... כללות ענין החתונה שייך לתורה, שעליה אמרו רז"ל על הפסוק "מצא אשה מצא טוב", שבזה מודגשת השייכות של חתונה ("מצא אשה") לתורה.²

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף ס"ג עמוד ב' (על פי ביאור ותרגום אבן-ישראל)

וְאָמַר רַבָּא: בָּא וִירָאָה כְּמָה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה ... — שְׁנַאֲמַר: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב", אִם כֵּן עֲצָמָה כְּפִשּׁוּטוֹ מְדַבֵּר הַכְּתוּב, אִם כֵּן — כְּמָה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, שֶׁהַכְּתוּב מְשַׁבְּחָהּ. אִם בְּתוֹרָה מְדַבֵּר הַכְּתוּב, וְהַדָּבָר נֶאֱמַר בְּלִשׁוֹן מְשָׁל, אִף זֶה מְלַמֵּדֵנוּ: כְּמָה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, שֶׁהַתּוֹרָה נְמַשְׁלָהּ בָּהּ.

בספר משלי נאמר: "מצא אשה מצא טוב". אומרת הגמרא, שמכאן לומדים את גודל הערך של אשה טובה. באם לומדים את הפסוק כפשוטו, ש"מצא אשה מצא טוב" הכוונה היא למי שמוצא אשה, אזי בוודאי שהתורה משבחת את האישה. אך גם אם נלמד שהפסוק לא מדבר על אשה כפשוטו, אלא מרמז לתורה, (ועל זה אומר הכתוב: מצא אשה = תורה, מצא טוב) — עדיין, מהעובדה שהתורה בוחרת להמשיל את התורה דווקא לאישה, רואים עד כמה טובה היא האישה.

<< הרבי

וַיֵּשׁ לֹאמַר עוֹד שְׁיִיכּוֹת בֵּין חַתּוּנָה לְתוֹרָה - שֶׁהִרִי חַתּוּנָה הִיא הַתַּחֲלֵת בֵּין בֵּית חֵדֶשׁ בִּישְׂרָאֵל, וּבִנְיָן זֶה צָרִיךְ לֵהִיּוֹת עַל יִסּוּד חֻזַּק, וְעַל זֶה נֶאֱמַר³ "חֻכְמוֹת נָשִׁים בִּנְתָה בֵּיתָה", שֶׁהַעֲקָר תְּלוּי בְּאִשָּׁה⁴, שֶׁלֹּכֶן נִקְרָאת עֲקָרַת הַבַּיִת⁵. וְאִין הַיִּסּוּד חֻזַּק אֵלּא כִּשְׁהוּא עַל פִּי הוֹרָאוֹת הַתּוֹרָה.

האישה היא יסוד הבית, והיסוד חזק כאשר הוא עומד על אדני התורה.

1. משלי יח, כב.

2. ובשתיים: (א) קרא משתעי באשה ובתורה (ע"ד שני פירושים בפסוק אחד ששייכים זל"ז (ראה לק"ש ח"ג 782)), (ב) גם להפירוש שמשתעי בתורה, נמשלה התורה לאשה (א"י בתורה משתעי קרא, כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה

בה").

3. משלי יד, א.

4. ראה סנהדרין קי, א: "חכמות נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת כו".

5. ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתנח ואילך. ע' תתעא.

מה התחדש במתן תורה

והנה, לבאר ענין מתן תורה - אמרו רז"ל⁶ "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם". וענין זה הוא בכמה דרגות: בעולם עצמו - בין העליונים לתחתונים, בין הרוחניות לגשמיות, ועל דרך זה באדם עצמו, כדלקמן.

לתלמיד
עמ' 3

<< הרבי

ויובן בהקדם ביאור החידוש של מתן תורה⁷ - שלכאורה הרי גם קודם מתן תורה קיים אברהם אבינו את כל התורה ואפילו עירובי תבשילין. וידוע מה שהאריכו בראשונים ואחרונים אם קודם מתן תורה היה להם דין של בני ישראל או דין של בני נח⁸.

לתלמיד
עמ' 4

אם האבות כבר קיימו את התורה - מה התחדש, אפוא, במתן תורה?

מקור 3 תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף כ"ח עמוד ב' (על פי ביאור ותרגום אבן-ישראל)

אמר רבי חמא בן רבי חנינא: מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, כלומר: שאבות האמה היו גדולי הדורות, ומורים את התורה לתלמידים שפאו לפנייהם.

לתלמיד
עמ' 4

היו במצרים - היתה ישיבה עמהם, וכן כשהיו במדבר - היתה ישיבה עמהם.

אברהם אבינו עצמו היה זקן, כלומר: חכם ויושב בישיבה היה, שנאמר: "ואברהם זקן בא בימים", שפפילות הלשון "זקן" וגם "בא בימים" באה ללמד ש"זקן" פרושו בקמחה ובמעלות התורה, "בא בימים" - הוא זקן בשנים.

וכן יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה. וכן יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה.

אמר רב: קים אברהם אבינו כל התורה פלה לפני שנתנה, שנאמר: "יעקב אשר שמע אברהם בקלי, וישמר משמרת מצותי חקותי ותורתי".

אמר רבא, ויש אומרים שהיה זה רב אשי: קים אברהם אבינו כל התורה אפלו מצות ערובי תבשילין שהיא מדברי סופרים, שתקנוה לאחר מכן, שנאמר: "תורתי" בלשון רבים, ללמד שקים שתי תורות אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה, ובגדר תורה שבעל פה קים את כל הפרטים והגדרים המצויים בה.

עליונים לא ירדו לתחתונים

<< הרבי

אלא שהחילוק בין קודם מתן תורה ולאחר מתן תורה, יובן על פי מה שכתוב במדרש כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם⁹, כשביקש ליתן התורה, ביטל את גזירה הראשונה ואמר: "התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל".

לתלמיד
עמ' 4

8. ראה הנסמן באנציק' תלמודית ערך אבות (א) ס"ה (ע' לו ואילך).
9. תהלים קטו, טז.

6. הובא ברמב"ם סוף הלכות חנוכה. ראה גיטין נט, ב. ספרי נשא ו, כו. במדב"ר.
פ"א, ז (וראה לקו"ש ח"ח ע' 349 ואילך).
7. בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 79, ע' 317. חס"ד ע' 213. ועוד.

מקור 4 שמות רבה, פרשה י"ב, ג'

לתלמיד
עמ' 4

מִשָּׁל לְמָה הַדָּבָר דּוּמָה? לְמֶלֶךְ שֶׁגָּזַר וְאָמַר, "בְּנֵי רוּמִי לֹא יֵרְדּוּ לְסוּרְיָא, וּבְנֵי סוּרְיָא לֹא יַעֲלוּ לְרוּמִי". כֵּן, כְּשֶׁכָּרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, גָּזַר וְאָמַר, "הַשָּׁמַיִם שְׁמַיִם לֵה' וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם". כְּשֶׁבִקֵּשׁ לִתֵּן הַתּוֹרָה, כְּטַל גִּזְרָה רִאשׁוֹנָה וְאָמַר, "הַתַּחְתּוֹנִים יַעֲלוּ לְעֵלְיוֹנִים וְהָעֵלְיוֹנִים יֵרְדּוּ לַתַּחְתּוֹנִים, וְאֲנִי הַמִּתְחִיל", שֶׁנֶּאֱמַר, "וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי" וּכְתִיב, "וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵלַי".

<< הרבי

לתלמיד
עמ' 5

והיינו, שביטול הגזירה במתן תורה פעל חידוש בקיום המצוות.

ובהקדמה - שבמצוה הרי יש שני ענינים: (א) אדם העושה המצוה, ובמילא, פעולת המצוה היא באדם, (ב) והדבר שבו נעשית המצוה, ובמילא, פעולת המצוה היא גם בדבר שבו נעשית המצוה.

וענין הראשון (הפעולה באדם העושה המצוה) היה גם קודם מתן תורה, כי היו נשמות נעלות כו¹⁰, אבל לא היה ענין השני (הפעולה בדבר הגשמי שבו נעשית המצוה), כי בדבר הגשמי לא נמשך קדושה, מפני גזירה הנ"ל (שעליונים לא ירדו לתחתונים). וזהו החידוש של מתן תורה, שאז התבטלה הגזירה, ונעשית המשכת קדושה בדברים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות¹¹.

תורת החסידות מסבירה שהחידוש של מעמד הר סיני לא היה בעצם גילוי התורה, אלא בשינוי מהותי ביחסים שבין האדם לבוראו. המדרש ממשיך זאת למלך שגזר גזירה, "בני רומי לא יעלו לסוריה ובני סוריה לא ירדו לרומי". אחר כך עמד המלך וביטל את הגזירה, ואמר, "ואני המתחיל". כך לפני מתן התורה הייתה גזירה, "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". במעמד הר סיני התבטלה הגזירה, והקב"ה 'התחיל' בביטולה – "וירד ה' על הר סיני".

קודם מתן התורה הייתה 'גזירה' בין השמים לבין הארץ, או במילים אחרות, בין האור האלוהי ובין העולם הגשמי. עמד ביניהם פער אין סופי שלא היה אפשר לגשר עליו. ואכן, כיצד ניתן לקשר בין מציאות העולם החומרית ובין אור אלוהי בלתי מוגבל? לתורה ולמצוות שקודם מתן תורה לא היה את הכוח לקדש את המציאות הגשמית.

עבודת ה' של האבות ושל בני ישראל קודם מתן תורה הצטמצמה, אפוא, למישור הרוחני בלבד. לא היה אפשר לקחת דבר גשמי ולהפכו ל'דבר של קדושה'. העולם לא היה מסוגל להתעלות ולהתקדש, ואף היווה הפרעה להתקרבות אל ה'. דביקות בה' לא התיישבה עם גשמיות העולם, מכיוון שהללו סתרו זו את זה.

קדושה בכוח הבורא

אך במעמד הר סיני העניק הקב"ה לעם ישראל את הכוח המופלא לחבר ולקשר דברים גשמיים מוגבלים עם אורו האין סופי.

מאז מתן תורה, כאשר יהודי נוטל קלף גשמי וכותב עליו מזוזה או פרשיות של תפילין – הוא יוצר מציאות חדשה: חפץ של קדושה. כאשר הוא שותה כוס מים ומברך "שהכול נהיה בדברו" – הוא מחולל שינוי מהותי במים הגשמיים ומעלה אותם לקדושה. כל מצווה וכל דבר שיהודי עושה לאחר מתן תורה, מותירים רושם, לא רק במישור הרוחני העליון, אלא גם במציאות הגשמית – העולם הגשמי מתקדש ומזדכך על ידי כך, והופך ל"דירה בתחתונים" לה'. ובביאת הגאולה השלימה, במהרה בימינו ממש, הדבר יתגלה לעיני כול.

10. לכאורה כוונת רבינו שגם הפעולה באדם נעשית רק מצד היותם נשמות נעלות, אבל באדם סתם, לא היתה נעשית גם הפעולה באדם.

11. ראה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך.

מדוע התפלאו המלאכים

לתלמיד
עמ' 5

ובזה יובן גם כן שאלת המלאכים "מה לילוד אשה בינינו?" כי לכאורה, מה מקום לשאלתם אחרי שכבר ידעו מכבר שנותנים את התורה לבני ישראל.

ומלשון הש"ס משמע שהייתה זו שאלת המלאכים ביום מתן תורה, אחרי שכבר ידעו מכבר שנותנים את התורה לבני ישראל, ואם כן, מה נתחדש אצלם ביום מתן תורה שבגלל זה שאלו "מה לילוד אשה בינינו"?

מדוע השתוממו המלאכים לפתע לראות את משה רבינו בא לקבל את התורה? וכי הם לא ידעו שה' מתכוון לתת אותה לבני ישראל?

אלא שהחידוש שנתחדש אצלם ביום מתן תורה היה הענין של ביטול הגזירה - כי, הם חשבו שגם לאחר מתן תורה יהיה קיום המצוות על דרך שקיים אברהם אבינו כו', שלא תהיה המשכת הקדושה בדברים הגשמיים - מצד הגזירה. וכשראו ביום מתן תורה "שעלה משה למרום", שזהו ביטול גזירה הנ"ל (שתחתונים לא יעלו לעליונים) - הקשו איך אפשר זה.

והיה המענה - כי "לקבל תורה בא", ובכוח התורה וענינה הוא "לעשות שלום" כנ"ל, היינו, לחבר עליונים ותחתונים.

המלאכים חשבו שה' ייתן את התורה לבני ישראל באותה צורה שהיא קוימה על ידי האבות, כדבר רוחני המנותק מהרובד הגשמי, וזאת משום שישנה גזירה שהרוחניות והגשמיות מנותקים זו מזו! אולם לפתע הם רואים את משה רבינו מפר את הגזירה ועולה לשמים. לכן הם שאלו, "מה לילוד אישה זה בינינו? הכיצד זה יתכן?"! על זה עונה להם הקב"ה שהגזירה התבטלה, ומשה הגיע לקבל את התורה ולחבר אותה עם העולם.

ב. שלום פנימי הוא המפתח לשלום עולמי

<< הרבי

ואיך נעשה שלום בעולם בין הגשמיים (תחתונים) ורוחניים (עליונים) על ידי התורה שניתנה לעשות שלום - הוא על ידי הקדמת השלום בין היצר הרע והיצר הטוב, כדרשת חז"ל¹² על הפסוק¹³ "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך", "בשני יצריך", כאברהם שעשאו ליצר הרע - טוב, ולא כדוד שהרגו¹⁴.

לתלמיד
עמ' 6

כיצד אפשר לבצע שליחות נעלית זו ולהשכין שלום בין התורה הרוחנית ובין העולם הגשמי? דבר זה מתחיל בכך שהאדם עושה שלום בין יצרו הטוב ליצרו הרע.

מקור 5 תלמוד ירושלמי, מסכת ברכות, פרק ט', הלכה ה' (בעיבוד קל)

אברהם אבינו עשה יצר הרע - טוב, דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך... אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו. מה המקור לכך? שנאמר ולפי חלל בקרבי.

לתלמיד
עמ' 6

פירוש 'אור לישרים' על התלמוד ירושלמי

אברהם אבינו עשה את היצר הרע - טוב - הפך את יצרו הרע לטוב, ועבד את ה' בשני יצרים, שכתוב בענין בחירת אברהם: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" - אברהם האמין בה'. ויש לדרש את הכתוב, שה' מצא שאברהם נאמן לו בשני יצרים - שכתוב "לכבו", ולא כתוב 'לבו', כמו שאמרו במשנה על הכתוב "ככל לבבך" - שאף יצרו הרע נעשה טוב.

אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו ולהתגבר על היצר הרע, והרג את היצר הרע שבלבו. ומסבירים: מה המקור בכתוב לדבר זה? - שנאמר: "ולפי חלל בקרבי" - לפי מות בתוכי.

ההתמודדות שקיימת בתוך האדם - בין הנפש האלוקית לבין הנפש הבהמית - היא במידה רבה תכלית חייו של האדם עלי אדמות. לשם כך ירדה הנשמה ממקום עמידתה תחת כיסא הכבוד: כדי להילחם בגוף ובנפש הבהמית, ולמלא - למרות הפרעותיהם והתנגדותם - אחר רצון ה'.

הנפש הבהמית, או היצר הרע, נתפסים בדרך כלל כמטרד וכגורם מפריע, שבעיקר יש להתגבר עליו ולסלקו מהדרך. אך האמת היא, שלא די להתגבר על המכשולים שהנפש הבהמית מערימה, אלא יש גם לכבוש אותה ולטעת בה אהבה לקב"ה. הדברים מבוססים על דברי חז"ל על הפסוק "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך": "בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע"; יש לטעת אהבת ה' גם ביצר הרע.

כיצד מאלפים

משימה זו קשה ביותר. כאשר יש לך עסק עם שור שמשותולל, בועט ופוגע בכל הנקרה בדרכו, אפשר במאמץ מסוים לכלוא אותו במכלאה סגורה ולמנוע ממנו להזיק. אבל לרתום שור שכזה לעבודה חיובית, ולהפכו משור

טוב, דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך (שתי לבות, שאף יצה"ר שלו החזירהו לטוב) נאמן לפניך... אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו (לעשות שלום עמו) והרגו בלבבו, מ"ט ולפי חלל בקרבי.

12. ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ה.

13. ואתחנן שם.

14. ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה'. ושם (ובפ"מ): "אברהם אבינו עשה יצר הרע

נוגח ל"ורב תבואות בכוח שור" – זה דבר קשה ביותר. אך את זאת דורשים מהאדם – לרתום את כוחות נפשו הבהמית ואת יצרו הרע לעבודת ה'.

כדי שתהליך זה יתרחש, יש צורך לשנות את מהותה של הנפש הבהמית. נפש זו, במצבה הגולמי, אין לה שום מושג והרגשה בעניינים שבקדושה. את תאוות העולם הזה היא מבינה ומרגישה היטב, והיא נמשכת אליהן בעוצמה רבה; אבל אין לה שום הכרה ותחושה בקדושה. לכן היא נקראת "נפש בהמית", משום שבכל הנוגע למציאות האלוקית הרי היא כבהמה שאין לה שום מושג והרגשה בעניינים רוחניים. כדי שגם נפש זו תתחיל להרגיש טוב טעם בעניינים אלוקיים – על האדם לשנות את מהותה.

שינוי מהותי זה בנפש הבהמית נעשה בכך שהאדם פונה אליה בשפתה ובמושגיה. אפשר להשוות זאת לאילוף חיה. אי אפשר לאלף חיה באמצעות דיבור רגיל, יש למצוא דרכים "לדבר" אליה בשפתה ולגרום לה לרצות לעשות את אשר מצווים עליה. כך צריך האדם להסביר את העניינים הרוחניים לנפשו הבהמית בשפתה שלה. לשם כך עליו ללמוד ולהבין את גדלות ה' בשכלו, להתבונן בדברים שוב ושוב עד שיובנו גם בשכלו הגשמי והחומרי, או אז יוכל הוא להסביר לנפשו הבהמית, שגם לה כדאי לאהוב את ה' ולמלא את רצונו.

סוס ורוכבו

ניתן לשאול, מדוע להתאמץ כל כך ולהביא את הנפש הבהמית לכלל אהבת ה'; מה לא די בכך שמונעים ממנה להפריע לנפש האלוקית לעבוד את ה'? אחד מההסברים הוא, שדווקא הנפש הבהמית יכולה להביא את הנפש האלוקית לאהבת ה' נעלית, שהנפש האלוקית עצמה אינה יכולה להגיע אליה.

משל למה הדבר דומה? לסוס ורוכבו. אמנם הסוס אינו אלא סוס, ובלי הרוכב אין בו שום יתרון ומעלה, אבל כאשר הרוכב יושב עליו ומנהיגו כרצונו – יש לסוס יתרון עצום, כי דווקא על ידו יכול הרוכב להגיע למקומות שבכוחות עצמו הוא לא היה יכול להגיע אליהם. כך גם הנפש הבהמית. כאשר היא נרתמת לעבודת ה', היא מרוממת את האדם לגבהים שנפשו האלוקית כשלעצמה לא הייתה יכולה להגיע אליהם.

לאהבת ה' של הנפש הבהמית יש יתרון נוסף על אהבתה של הנפש האלוקית. כאשר הנפש האלוקית אוהבת את ה' וממלאת את רצונו, אין בכך שום חידוש – זהו מצבה הטבעי. אולם כאשר הנפש הבהמית, שמצד טבעה נמשכת רק לדברים גשמיים וחומריים, מגיעה פתאום לאהבת ה' – זהו חידוש מהותי. דבר זה יקר מאוד למעלה, עד שלשם כך ירדה הנשמה למטה – כדי להביא גם את הגוף ואת הנפש הבהמית לאהבת ה'.

<< הרבי

שלום בין השכל לרגש

ותנאי מוקדם לזה (לשלום בין היצר הרע ליצר הטוב) - שביצר טוב עצמו יהיה שלום בין הראש, מוח ושכל קר - לבין הלב, שענינו רגש, מדות, אף על פי שהראש והלב חלוקים זה מזה בטבעם.

ותנאי
עמ' 6

ביחסו של המוח ללב ושליטתו עליו, ישנם שני ענינים :

(א) לפעמים המידות עצמן שבלב אינן משתנות על ידי המוח, והלב ממשיך להתאוות את תאוותיו ורצונותיו, אלא שהמוח שולט ומושל על הנהגת האדם בפועל, ומונע מהלב להוציא את מידותיו מהכוח אל הפועל. ולפי זה, "מוח שליט על הלב" פירושו שהמוח חזק ותקיף יותר מן הלב, ולכן המוח שולט עליו שלא יוכל להתפשט באברי הגוף להוציא את תאוותיו לידי פועל.

(ב) המוח מושל ושולט על עצם המידות שבלב, היינו שבכוחו לשנות ולהפוך את נטיות ורגשי הלב, וכפי שנתבאר בפרק ג' בתנאי שהמידות הן תולדות חב"ד, כי על ידי שהאדם מבין ומשיג את גדולתו יתברך ומתבונן בזה בעומק

הדעת, נולדים בליבו רגשי אהבת ה' ויראתו. ולפי זה, פירוש "מוח שליט על הלב" הוא, שהמוח שולט ופועל שינוי במידות הלב עצמן.

מקור 6 לקוטי דיבורים חלק א', עמוד פ"ב (במהדורה המתורגמת: עמוד 110)

האדם מו"ר הרש"ב מליובאוויטש, נסע בדרך תרס"ג לוינה, להפגש עם פרופסור גדול. במהלך הפגישות, כשמצע הפרופסור שהרבי עוסק בחסידות, שאלו למהותה של תורה זו. השיבו הרבי: "תורת החסידות מלמדת שהמח צריך לומר ללב מה צריך לרצות, והלב נדרש לישים מה שהמח מבין".

לתלמיד
עמ' 6

התפעל הפרופסור ושאל, "איך עושים זאת? והרי המוח והלב הם שני עולמות נפרדים, וים גדול מפריד ביניהם!"

לתלמיד
עמ' 7

ענה הרבי, "אכן, זו העבודה של החסידות, להקים גשר בין שני חלקי עולם אלה, או לפחות לקשר ביניהם בכבלי חשמל או טלפון".

הרמוניה מלאה

מקור 7 אגרות קודש הרבי, כרך כ"ו עמוד ע"ב, אגרת ט'תרלו (בתרגום לעברית)

אחד מעקרונות היסוד של שיטת חב"ד הוא, שמוח ולב (שכל ורגש) ישלטו ויחיו את חיי היום יום של האדם בהרמוניה מלאה ביניהם, ובאופן של מח שליט על הלב, שהראש ישלט על הלב.

לתלמיד
עמ' 7

כאשר ההרמוניה הפנימית הזו בין שכל ורגש קיימת, אזי כל סוגי הפעילות של האדם בכל פרטי חיי היום יום, הן אלו של ימי החל והן אלו של שבת ויום טוב, הן הנשמיים והן הרוחניים מתבצעים כראוי ללא מחלוקות ללא סתירות וללא הסוסים.

בתקופה קריטית זו יש חשיבות חיונית מיחדת לחזק בקרב הנער היהודי את האזון הרוחני, שהדרך היחידה לכך היא באמצעות תורה ומצוות, עם אחדות והרמוניה בין שכל ורגש, ומח שליט על הלב.

נמצאנו למדים שהמטרה היא לא שהמוח יטיל 'וטו' על תאוות הלב, אלא שהמוח ישלט על הלב בצורה כזו שהוא מלמד את הלב לאהוב ולשאוף אל הדבר הנכון. ואז, יש איזון והרמוניה בין הלב והמוח.

שלום בין אנשים שונים

<< הרבי

ועל דרך זה צריך להיות שלום בבני אדם בין בעלי מוחין (שעיקרם מוח ושכל) לאנשים פשוטים (שעיקרם לב ורגש), אף שחלוקים הם זה מזה בטבעם, שמצד השכל יש חילוקי דרגות, וכפי שרואים בבעלי מוחין שיש בהם כמה דרגות, ומתנשאים על האנשים פשוטים שאין שכלם מפותח, מה שאין כן מצד נקודת הלב כולם שווים, גם אנשים פשוטים.

לתלמיד
עמ' 7

אדם, שמוחו וליבו אינם מסונכרנים, עובד רק לפי הכרעת המוח שמשליטה את רצונה על הגוף. כתוצאה מכך הוא

יכול להיות חסר לב ורגש שאינו מתחבר עם אנשים פשוטים שהולכים עם האינטואיציה שלהם ולכן קורה שהוא מתנשא עליהם. עלינו לזכור, שאדם כזה מעיד על עצמו שאצלו המוח והלב לא שוררים בהרמוניה, ולכן הוא לא מודע ומעריך את הלב.

אנכי – כנגד הלב

וזה שכתוב¹⁵ "אני ישנה" - בגלות¹⁶ - (ואף על פי כן) "ולבי ער", שמתייחס לנקודת היהדות¹⁷ שישנה אפילו בקל שבקלים, ומתעוררת כשנוגע בענין שבאמונה. וזה שמביא המהרש"א¹⁸ בענין רמ"ח מצוות עזה שהן כנגד רמ"ח אברים, אשר "אנכי" (נקודת היהדות) הוא כנגד הלב.

לתלמיד
עמ' 7

רמ"ח האברים הם כנגד רמ"ח מצוות עשה, ושם"ה הגידים הם כנגד שם"ה מצוות לא תעשה. אומר המהרש"א, ש"אנכי ה' אלוקיך" – הדיבור הראשון בעשרת הדברות – הוא כנגד הלב.

ועל זה אומרים, שגם בגלות, כאשר האדם ישן, מבולבל וחסר הכרה יהודית, ליבו – נקודת היהדות שבו – עדיין ער.

וכשאדם חכם שאצלו המוח והלב מסונכרנים, ושוררת אצלו הרמוניה נכונה, הוא מגיע לנקודת הלב שלו עצמו, ואז הוא יודע גם להעריך אנשים פשוטים. משום שגם אצלם נקודת הלב היא בשלימות, ולעתים, אפילו מפותחת יותר..

<< הרבי

וזהו שחידש הבעל שם טוב במעלת אנשים פשוטים, וכמו שכתב אדמו"ר הזקן על הפסוק¹⁹ "והסנה איננו אוכל"²⁰.

לתלמיד
עמ' 7

בתחילת ייסוד תנועת החסידות התעוררה כלפיה התנגדות חזקה מהממסד הקיים, אשר חשש מהתכנים שהחסידות הכניסה לקהילות היהודיות. בהזדמנות מסוימת, הוחלט על ויכוח פומבי שייערך בין מנהיגי החסידים – אדמו"ר הזקן, לבין רבנים גדולים – נציגי המתנגדים.

במהלך הוויכוח הם הציגו את אחת מטענותיהם כנגד דרך החסידות:

מקור 8 ספר השיחות תש"ז (מתורגם), עמוד מ"ז

שִׁטַּת הַבְּעַל שֵׁם טוֹב מְחַיֶּכֶת, שְׁגָם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, צָרִיכִים לִיקֹר אֶת תְּפִלָּתָם וְאֶמְרֵתָם תְּהִלָּים, אֲףִי שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים מָה הֵם אוֹמְרִים. בְּשִׁטָּה זוֹ – טַעֲנוּ הַמִּתְנַגְּדִים – מִכְנִיסִים רְמוּת רוּחַ בְּעַמִּי הָאֶרֶץ, וּמְשַׁפִּילִים אֶת כְּבוֹדָם שֶׁל תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים.

לתלמיד
עמ' 8

בתגובה ל"טענה" זו, חזר בפניהם אדמו"ר הזקן על תורה קצרה של הבעל שם טוב, על הפסוק שמתאר את התגלות ה' בסנה הבווער.

הבעל שם טוב מסביר שהאש מסמלת את התגלות ה', ואילו ה"סנה" חסר הפרי מסמל את היהודי הפשוט. (יהודי תלמיד חכם מרומז דווקא בעץ עושה פרי, הוא יודע ללמוד, לקיים מצוות בהידור. דווקא היהודי הפשוט מרומז בסנה, שאין בו מעלה).

15. שה"ש ה, ב.
16. זח"ג צה, א.
17. שהתגלותה בלב דוקא, ולא במוח (המשך תרס"ז ע' ס ואילך. ובכ"מ). – ועפ"ז יומתק הדיק "ולבי (דוקא) ער".

18. בחידושי אגדות, מכות, כג, ב. ושם: "ובפסיקתא אני ישנה ולבי ער זה הקב"ה

.. מנין שהקב"ה לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים וגו'. הכוונה בזה כי כל רמ"ח אברים נגד העשיים, ואבר הלב נגד עשה של אנכי, כמו שהלב הוא

20. קונטרס שיקאגא. ושם (ע' 3-22) (נדפס גם בסה"ש תש"ב ע' 46-7), ש"סנה" קאי על אנשים פשוטים, שאצלם דוקא ישנה "לבת אש", "שלהבת אש לבו של אש", תשוקה גדולה לאלקות שאי אפשר לרוותה כו', שזהו"ע ד"אינו אוכל".

רואים אנו, שכאשר ה' בוחר להתגלות, הוא עושה זאת דווקא מתוך הסנה. ובנמשל, האש של מסירות נפש, ואהבת לקב"ה לעתים זוהרת יותר אצל היהודי הפשוט. דווקא משום פשטותו ותשוקתו הגדולה, האש אף פעם לא נכבית...

שלום בין הנשמה לגוף

ונוסף על פעולת התורה לעשות שלום בעולם, ישנה גם פעולת התורה לעשות שלום באדם עצמו²¹:

לתמיד
עמ' 8

מציאות האדם מורכבת מחיבור נשמה וגוף. והפעולה של מתן תורה היא לעשות שלום ביניהם - שאופן העבודה של הנשמה עם הגוף יהיה בשלום, ושלא על ידי סיגופים ותעניות, וכפירוש הבעל שם טוב על הפסוק²² "כי תראה חמור גו"²³, ש"לא בזו הדרך (של סיגופים ותעניות) ישכון אור התורה".

"רשימות", חוברת נ"ג, עמוד 164 והלאה
(עם פיענוחי המו"ל)

מקור 17

לסיכום, נצטט שורות נוספות, מהמשך המכתב של הרבי שקראנו לעיל במקור מס' 7:

עבור יהודי - האחדות הפנימית הנזכרת, היא יותר מאשר סוד ויסוד לחיים אישיים עם ספוק. כפי שהענין מתבאר באריכות ובמקנה בחפ"ד, האחדות הזו היא המפתח לאחדות בעולם, והיא קשורה בצורה פנימית עם ענין אחדות הבורא, שישומה בחיים הוא התפקיד המיוחד של היהודי ושל העם היהודי. הדבר מדגיש במלים "גוי אחד בארץ" כפי שאדמו"ר הזקן מסביר (אגרת הקדש ט) שהעם היהודי שהוא גוי אחד, הופך למציאות את ה' אחד - שיהיה אחד בארץ.

לתמיד
עמ' 8

במלים ספורות אלו, הרבי מסכם את כל השיעור שלמדנו היום.

תפקידו של היהודי הוא להחדיר אלוקות בעולם הגשמי, ובכך לאחד ולהביא שלום בין הרוחניות לגשמיות. והדרך של היהודי לעשות זאת, היא על ידי שהוא מביא שלום בתוך נפשו פנימה. כאשר הוא מאחד בין המוח והלב, בין הנפש הרוחנית והגשמית, ובין אנשים שכלתניים ורגשנים, או אז הוא מצליח לבצע את שליחותו בעולם - להחדיר אלוקות בעולם.

בהחומר שלך שהוא הגוף, תראה - שונאך - שהוא שונא את הנשמה... ואולי יעלה בלבבך - וחזלת מעזוב לו - שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תחיל בסיגופים לשבור את החומרים, הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה, כי אם - עזוב תעזוב עמו - לברר את הגוף ולא לשברו בסיגופים".

21. נוסף על השלום ביצ"ט גופא (בין הראש ללב) ובין יצה"ר ויצ"ט - חלק הרוחני של האדם.

22. משפטים כג, ה.

23. היום יום ע' כ"ג. ושם (כח שבט): "כי תראה חמור - כאשר תסתכל בעיון טוב

נקודות מפתח

לתלמיד
עמ' 9

- שאלה: מהו החידוש במתן תורה? הרי האבות קיימו את כל המצוות כבר לפני מתן תורה!
- תשובה: עד מתן תורה, היתה מחיצה בין גשמיות לרוחניות, והאחד לא השפיע על השני. המצוות שהאבות קיימו, נשארו ברמה הרוחנית, ולא השפיעו על העולם עצמו. החידוש בהר סיני הוא שהקדושה יכולה לחדור אל תוך המציאות החומרית, עד שגם החפצים הגשמיים עצמם נעשו קדושים.
- זו הייתה תמיהת המלאכים כאשר משה עלה לשמים לקבל את התורה. "מה לילוד אשה בינינו"? הם שאלו איך אפשרי שהגשמי מתערבב עם הרוחני? וה' אמר להם אז, שזו מטרת התורה, לאחד ולהביא שלום בין הרוחניות לגשמיות.
- כיצד השלום נעשה? בראש ובראשונה באדם עצמו: ראשית, יצירת הרמוניה בין המוח ללב, שהשכל ישלוט וידריך את הלב.
- וכך מגיע האדם לאיזון פנימי ומסוגל לרתום גם את יצרו הרע לקדושה. שגם הנפש הבהמית תשאף למטרות טובות ורוחניות.
- ההרמוניה בין הלב למוח, גם מביאה שלום בין אנשים חכמים לבין אנשים פשוטים. משום שגם החכם מבין את חשיבותו של הלב, ולכן לא מתנשא על אנשים שיש להם טבע שונה ממנו, כי מצד נקודת הלב כולם שווים.
- ההרמוניה הפנימית שבאדם, מלבד שמאפשרת לו חיים אישיים עם סיפוק, היא מאפשרת לו למלא את שליחותו בעולם – לאחד את הרוחניות והגשמיות, ולגלות את הקב"ה בעולם.

לתלמיד
עמ' 9

צידה לדון

כדי למלא את התפקיד החשוב שמוטל עלינו, "לעשות שלום בעולם", עלינו לקבוע זמן ללימוד חסידות. החסידות מלמדת כיצד ליצור גשר בין רצון הלב לבין חוכמת המוח. לימוד חסידות לא בא כדי להעשיר את הידע וההבנה אלא כדי לחולל בנו שינוי פנימי, לשפר את ההתנהגות שלנו ולהביא את האדם לאיזון והרמוניה פנימית, דבר שיקרין על הזוגיות, על המשפחה, ועל כל הסובבים אותנו.